

150 let kostela

Cesta k evangelickému kostelu v Čáslavi, od jehož slavnostního otevření uplyne letos 150 let, se otevřela tzv. Tolerančním patentem císaře Josefa II. ze 13. října 1781, kterým byla po 160 letech povolena existence evangelických církví.

V nedalekých Močovicích vznikl hned nato v roce 1782 evangelický reformovaný sbor. Od roku 1785 zde stála toleranční modlitebna ('kostel' bez věže) a vedle ní později (1816) také evangelická fara; na okraji vesnice vznikl (1783) evangelický hřbitov. Kostel i fara shořely při požáru, který v Močovicích řádil 10. května 1866. Nedochovalo se, žel, žádné jejich zobrazení.

Po tzv. Protestantském patentu císaře Františka Josefa I. z 8. dubna 1861, který zrovnoprávnil evangelíky jako občany, se evangelický sbor mohl přesunout z Močovic do Čáslavi. Na místě, kde ve 13. až 15. století stával minoritský klášter, byl v letech 1864-1869 postaven evangelický kostel. Když se staršovstvo evangelického reformovaného sboru v Močovicích, rozhodlo přenést sídlo sboru do Čáslavi, zasloužil se o to velkou měrou tehdejší evangelický farář (1838-1887) Pavel Nešpor (1814-1897).

Trojlodní kostel s polygonálním kněžištěm vznikl v novogotickém slohu podle projektu 'chrudimského' architekta Františka Schmoranze st. (1814-1902). V době vzniku to byl největší evangelický kostel v Čechách. Slavnostně byl otevřen před stopadesáti lety, 6. července roku 1869. Zároveň byl ordinován pozdější poslední český reformovaný superintendent a právě zvolený první farář v Kolíně Čeněk Dušek.

Po požáru tolerančního kostela a fary v Močovicích koupil evangelický sbor budovu čp. 159 v těsné blízkosti právě budovaného kostela. Kromě bytu faráře byla na faře umístěna v letech 1869-1910 evangelická škola, od roku 1880 jako dvojtřídka s tzv. právem veřejnosti.

Evangelická reformovaná církev zřídila v Čáslavi středoškolské učiliště pro vzdělávání učitelů evangelických škol v Čechách a na Moravě., tzv. Učitelský ústav. V letech 1871-1910 sídlil v budově opodál evangelického kostela. Po dva roky, 1873-1875, zde působil také Jan Karafiát (1846-1929), evangelický farář a autor známé knihy 'pro malé i velké' *Broučky*.

Jako nástupce Pavla Nešpora působil v Čáslavi evangelický farář (1888-1925) Dr František Kozák (1857-1926). V této době vznikl dobročinný spolek Marta (1880) a sirotčinec Husův azyl (1913). V prosinci 1918, krátce po vzniku Československé republiky, se spojily česky mluvící sbory dvou evangelických církví (reformované a luterské). Vznikla dnešní Českobratrská církev evangelická.

V roce 1910 byla postavena nová budova Učitelského ústavu, dnes středisko Diakonie. Od roku 1923 byl Učitelský ústav státní školou. V letech 1919-1940 na něm působil učitel Rudolf Forman (1890-1944), otec světoznámého filmového režiséra a čáslavského rodáka Miloše Formana (1932-2018). Po roce 1989 byla budova vrácena evangelickému sboru a ten v ní zřídil středisko Diakonie Českobratrské církve evangelické, které slouží 'především lidem s mentálním a kombinovaným handicapem'.

Budova současné evangelické fary, ulice Jana Karafiáta čp. 159, byla postavena v roce 1928 podle projektu Ing. architekta Bohumíra Kozáka (1885-1971), syna faráře Kozáka. V patře je umístěn byt pro faráře a zázemí sboru. Tzv. Komenského síň v přízemní části budovy slouží pro sborová setkávání během týdne a především pro nedělní bohoslužby během zimního období.

Evangelický kostel slouží již 150 let jako prostor pro nedělní a sváteční bohoslužby. Konají se tu občasně koncerty, v adventu i jindy během roku, stejně jako slavnostní shromáždění čáslavské Diakonie. Nejnověji je možné interiér kostela navštívit při každoroční 'Noci kostelů'.

S dospívajícími členy připravuje evangelický sbor slavnost 'konfirmace', která je určitou obdobou biřmování v římsko-katolické církvi. Menší děti se scházejí během roku i s rodiči, školní děti mají už svá samostatná setkávání. V létě pořádá evangelický sbor pro děti týdenní tzv. přífarský tábor, kdy se děti každý den schází k různorodému programu, včetně vyprávění a ztvárňování biblických příběhů. Pravidelně na závěr adventu se v Komenského síni koná hudebně-filmovo-divadelní představení, které připravuje mládež spolu s dřívějším farářem Pavlem Junem.

V loňském roce 2018 se čáslavský evangelický sbor oficiálně připojil k akci nabídky a prodeje v rámci tzv. Fair-trade obchodu, který usiluje o spravedlivější ocenění práce drobných pěstitelů a výrobců ze zemí třetího světa. Byl také obnoven Dobročinný spolek Marta, který nuceně zanikl v padesátých letech minulého století. Spolek navázal i na tradici adventních dobročinných trhů.

Před deseti lety, v roce 2009, byla dokončena dlouholetá kompletní rekonstrukce evangelického kostela, kterou v poslední fázi prováděla firma Flavius Ing. Vladimíra Krúpy z Čáslavi. Na věži kostela, vysoké téměř 40 metrů, je umístěn kalich, který je vedle kříže a bible symbolem evangelické církve.

Jaroslav Fér

